

საქართველოს ეკონომიკური პოლიტიკის განვითარების ტენდენციები

Development Tendencies of Georgia's Economic Policy

ნაზი ჭიკაიძე - პროფესორი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

სალომე ოღაძე - მაგისტრი, საქართველოს უნივერსიტეტი

Nazi Chikaidze – Professor, Georgian Technical University

Salome Oghadze – Master, University of Georgia

რეზიუმე. თანამედროვე სამყაროში, არსებული ეკონომიკური განვითარების ფონზე, მეტად მნიშვნელოვანია ეკონომიკური პოლიტიკის თეორიული და პრაქტიკული ასპექტების გაცნობა და განსაზღვრული ფუნქციების ჩამოყალიბება, რათა მაქსიმალური სიზუსტით მოხდეს მისი როლის შეფასება სახელმწიფოს ცხოვრებაში. დემოკრატიული საზოგადოების განვითარებისთვის დიდი მნიშვნელობა აქვს სოციალურად აქტიური ადამიანის დამოუკიდებელ, რაციონალურ და ოპტიმალურ გადაწყვეტილებას. ამგვარი გადაწყვეტილებისთვის საჭიროა ეკონომიკური ცოდნა, რათა სწორად შევაფასოთ ეკონომიკური პოლიტიკის რეალურობა და პრაგმატულობა.

როდესაც საუბარია სახელმწიფოს როლსა და ფუნქციებზე ეკონომიკური პოლიტიკის ფარგლებში, უნდა ითქვას, რომ ნებისმიერი სახელმწიფოს სწორი ეკონომიკური პოლიტიკა უმნიშვნელოვანეს როლს ასრულებს ქვეყნის სუვერენიტეტის განმტკიცებაში, სოციალური პრობლემების მოგვარებასა და ზოგადად სახელმწიფოს გრძელვადიანი პერსპექტივების განსაზღვრაში.

საკვანძო სიტყვები: ეკონომიკური პოლიტიკა; სახელმწიფოს როლი; კონკურენტუნარიანობა; ეკონომიკური ზრდა.

Abstract: In the modern world, in conditions of the current economic development, it is important to understand the theoretical and practical aspects of economic policy and to formulate with maximum accuracy specific functions in order to assess its role in the life of the state.

The independent, rational and optimal decision of a socially active person is essential for the development of the democratic society. Such a decision requires economic knowledge to properly assess the reality and pragmatism economic policy.

When we talk about the role and functions of the state in economic policy, the proper economic policy of any state plays an important role in strengthening the sovereignty of the country, in solving social problems and in defining the long-term prospects of the state in general.

Keywords: Economic Policy; Role of the State; Competitiveness; Economic Growth.

შესავალი. ეკონომიკურ თეორიაში ორი საფუძვლიანად განსხვავებული მიდგომა არსებობს იმის შესახებ, თუ რა როლი ეკისრება სახელმწიფოს ეკონომიკაში: გამოყოფენ ლიბერალურ, იგივე კლასიკურ მოდგომად წოდებულ მხარეს და კეინზიანურ მიდგომებს:

- კლასიკური მიდგომის მიხედვით, ეკონომიკა აღიქმება სტაბილურ ელემენტად და სახელმწიფოს ჩარევა სხვადასხვა პროცესებში მხოლოდ აფერხებს საბაზრო კონკურენციის მექანიზმის მუშაობას, ამიტომაც სახელმწიფოს მხრიდან აქტიური მონაწილეობა მინიმუმამდე უნდა იქნას დაყვანილი.
- კეინზიანიზმის მიხედვით, სახელმწიფო ქვეყნის ეკონომიკური პროცესების მთავარი რეგულატორია. 1929–1933 წლების "დიდი დეპრესია" იმის ნათელ მაგალითად მოგვევლინა, რომ ბაზარი დამოუკიდებლად უძლურია ისეთი პრობლემების წინაშე როგორიცაა – უმუშევრობა და წარმოებული პროდუქციის შემცირება.

აღსანიშნავია, რომ XX საუკუნის 30–იანი წლებიდან კეინზიანური ეკონომიკის მოდელი ბევრ განვითარებულ ქვეყანაში დიდი პოპულარობით სარგებლობდა. თუმცა, სანამ ახალი ხელისუფლების მიერ ახლებური პოლიტიკური პლატფორმის შექმნაზე გადავალთ, გასათვალისწინებელი რიგი ფაქტორები, რაც ხშირ შემთხვევაში ზრდის არაეფექტური ეკონომიკური გადაწყვეტილებების მიღებას და საზოგადოების გრძელვადიან ინტერესებთან აშკარა უთანხმოებასა და კონფლიქტში მოდის.

მნიშვნელოვანია, რომ ყოველივე ამის თავიდან ასაცილებლად და ეკონომიკური სუვერენიტეტის ასამაღლებლად აუცილებელია სახელმწიფოს მიერ არსებული პოლიტიკური კურსის ძირეული გადახედვა და ახლებური პოლიტიკური პლატფორმის ჩამოყალიბება, რაც დაფუძნებული იქნება კეინზიანურ მოდელზე.

ძირითადი ნაწილი. ქართული ეკონომიკური რეალობის საფუძველზე, საქართველოს ეკონომიკური წიაღსვლისთვის მეტისმეტად ეფექტური იქნება კეინზიანური მოდელის აქტიური დანერგვა, კონკრეტულად კი შემდეგი ნაბიჯების გადადგმა:

- კანონშემოქმედებითი და ნორმატიული აქტების მეშვეობით ადმინისტრაციული კონტროლის განხორციელება, რის თვალსაჩინო მაგალითად შეიძლება მოისაზროს ანტიკორუფციული და

ანტიმონოპოლირი საბჭოს შექმნა და აქტიური მუშაობა. ელიტური კორუფციის, ტრასტული გარიგებების აღკვეთას და ბაზარზე კონკურენტუნარიანი გარემოს შექმნას აქტიურად შეუწყოფს ხელს ამ ბერკეტის გამოყენება.

- აუცილებელია ასევე შრომის კოდექსის ძირეული გადახედვა და დასაქმებულთა უფლებების მაქსიმალური დაცვა, რაც შეიძლება გამოიხატოს ისეთი შრომის კოდექსის მიღებაში, რომელიც უზრუნველყოფს: ასაკობრივი დისკრიმინაციის დაუშვებლობას, დასაქმებულის გათავისუფლების შემთხვევაში წინასწარი მინიმუმ 3 თვის ხელფასის, რაც მსგავსი პოზიციისთვის არის დადგენილი და ხელშეკრულების პირობით გათვალისწინებული.

- საგადასახო სისტემის მოდერნიზება, ამის ნათელ მაგალითად შეიძლება პროგრესული საშემოსავლო გადასახადის მიღება მოგვევლინოს. საშემოსავლო გადასახადის მსგავსი მეთოდი მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში მოქმედებს და საზოგადოების შემოსავლების გათანაბრებაში უდიდეს როლს თამაშობს.

- გასათვალისწინებელია, უშუალოდ ის ფაქტიც, რომ სახელმწიფო წარმოება, ეკონომიკაში სახელმწიფო სექტორის აქტიური სტუმულირება ხელს შეუწყობს სახელმწიფოს ეკონომიკური სუვერენიტეტის ამაღლებას. კონკრეტულად უნდა განისაზღვროს ეკონომიკის იმ სექტორების მნიშვნელობა, რომელიც პრიორიტეტული იქნება, თუ სახელმწიფო ქონებაში და მმართველობაში მოექცევა. გარდა ამის, ეს შესაძლებელს გახდის დამატებითი სამუშაო ადგილების შექმნასა და განვითარებას შეუწყობს მნიშვნელოვნად ხელს.

- ტრანსფერები, დოტაციები და სუბსიდიები, აუცილებელია ისეთი მნიშვნელოვანი ეკონომიკური რეგულატორის ასამოქმედებლად, როგორიცაა: სუბსიდია, სუბვენცია და ა.შ.

პირდაპირი და ირიბი საექსპორტო სუბსიდიების მიზანმიმართულმა ამოქმედებამ შესაძლოა უდიდესი როლი შეასრულოს სტრატეგიული განვითარებაში, კერძოდ კი ეკონომიკის ისეთი დარგების ზრდაში, რომელთაც გარკვეული პოტენციალი გააჩნია.

სუბსიდიების სისტემის სწორ დაგეგმვას სოციალური პრობლემების გადაჭრაც ძალუძს, როგორც ევროპის მრავალ განვითარებულ ქვეყანაში

მოქმედებდა საცხოვრებელი ფართის სუბსიდირებული და წინასწარ ეკონომიკური პოლიტიკასთან თანაფარდობაში მყოფი პროგრამები.²⁵

მეტად მნიშვნელოვანია, მოხდეს იმაზე, ზრუნვა, რომ სახელმწიფო ვალი ნელი, მაგრამ პერმანენტული ნაბიჯებით შემცირდეს.

რაც შეეხება საკუთრივ ეკონომიკის პოლიტიკას, აღნიშნული მიმართულების წარმატებით განვითარება საგრძნობლად გაზრდის ქვეყანაში პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებს, სამუშაო ადგილების რაოდენობას და რეგიონის ინფრასტრუქტურას.

ეკონომიკური პოლიტიკა არის სამეურნეო პროცესებზე სახელმწიფოს ზემოქმედების ღონისძიებათა ერთობლიობა საზოგადოებისათვის უმნიშვნელოვანესი მიზნების რეალიზებისათვის. მსოფლიო პრაქტიკიდან გამომდინარე, თანამედროვე ქვეყნებში წარმოებული ეკონომიკური პოლიტიკა შეიძლება იყოს:

- ავანტიურისტული;
- ვოლუნტარისტული;
- პოპულისტური;
- რეალისტური.

იმ შემთხვევაში, როდესაც პოლიტიკაში უარყოფილია საზოგადოების მოთხოვნები, ქვეყნის რეალური შესაძლებლობები, ობიექტური კანონზომიერებანი და მასში მხოლოდ პოლიტიკის შემმუშავებლის სურვილები და ინტერესები დომინირებს, სახეზეა ვოლუნტარისტული პოლიტიკა.

როცა პოლიტიკა ვირტუალური, არარეალური და უპერსპექტივოა, საქმე გვაქვს ავანტიურიზმთან. თუ პოლიტიკაში დომინირებს არა ის, რაც ეკონომიკურად მიზანშეწონილია, არამედ ის, რაც ბევრისთვის მოსაწონია ეს პოპულიზმი. რეალური ეკონომიკური პოლიტიკა არის არა სურვილების, არამედ ეკონომიკური და მიზანშეწონილობების სინთეზი.

რეალური პოლიტიკის არსი საზოგადოების მოთხოვნების შესაბამისად არსებული ეკონომიკური შესაძლებლობების მაქსიმალურ და პრაგმატულ გამოყენებაშია. სწორედ ამაშია ეკონომიკური პოლიტიკის პრაგმატიზაციის არსი.

²⁵ მდივანი გ. სახელმწიფოს როლი ქართულ ეკონომიკაში. თბ. 2014.

საქართველოს მთავრობის ეკონომიკური პოლიტიკა სამ უმთავრეს პრინციპს ემყარება. პირველი პრინციპი ეკონომიკის რეალური (წარმოების) სექტორის განვითარებაზე ორიენტირებული სწრაფი და ეფექტიანი ეკონომიკური ზრდის უზრუნველყოფაა, რაც განაპირობებს ქვეყანაში არსებული ეკონომიკური პრობლემის გადაჭრას, სამუშაო ადგილების შექმნასა და სიღარიბის დაძლევას. მეორე პრინციპია ინკლუზიური ეკონომიკური ზრდის ხელშემწყობი ეკონომიკური პოლიტიკის გატარება, რაც გულისხმობს მოსახლეობის საყოველთაო ჩართულობას ეკონომიკური განვითარების პროცესში (დიასპორის, მიგრანტების, ეთნიკური უმცირესობების და სხვა ჯგუფების ჩათვლით), ეკონომიკური ზრდის შედეგად საზოგადოების თითოეული წევრის კეთილდღეობას, მათ სოციალურ თანასწორობასა და მოსახლეობის ცხოვრების პირობების გაუმჯობესებას. მესამე ძირითად პრინციპს ეკონომიკური განვითარების პროცესში ბუნებრივი რესურსების რაციონალური გამოყენება, ეკოლოგიური უსაფრთხოებისა და მდგრადობის უზრუნველყოფა და ბუნებრივი კატაკლიზმების რისკების თავიდან აცილება წარმოადგენს.

ეკონომიკური განვითარების ერთ-ერთ ძირეულ თვისებას წარმოადგენს საბაზრო ეკონომიკის და კონკურენციის წახალისება, რასაც თან სდევს მეწარმეობის განვითარება და პროდუქციის მრავალფეროვნება. იმისათვის, რომ ქვეყანამ მოახდინოს ეკონომიკური პოლიტიკის წარმატებით დაგეგმვა და განხორციელება, აუცილებელია გადაიდგას შემდეგი ნაბიჯები:

- მოხდეს პრიორიტეტების დასახვა;
- შესწავლილ იქნას ეკონომიკური გარემო;
- გამოვლინდეს ეკონომიკური საჭიროებები;
- ხელი შეეწყოს მეწარმეობის განვითარებას;
- გაუმჯობესდეს კონკურენტუნარიანი გარემო;
- გაიზარდოს პროდუქციის მრავალფეროვნება;
- მოძიებულ იქნას უფრო მეტი ინვესტიცია;
- ამაღლდეს ეკონომიკური ზრდის მაჩვენებელი
- გაუმჯობესდეს საცხოვრებელი პირობები.

ზემოთ ხსენებული პუნქტების თანმიმდევრულად და წარმატებით განხორციელება, ავტომატურად ცხადყოფს ქვეყანაში წარმატებული ეკონომიკური პოლიტიკის არსებობას.

ცალსახაა, რომ ეროვნული ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობა ეკონომიკური განვითარებისა და პოლიტიკის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საფუძველია, რომელიც გარდა წმინდა ეკონომიკური გადაწყვეტილებებისა, მოიცავს არაეკონომიკურ ფაქტორებსაც, რომლებიც უზარმაზარ გავლენას ახდენენ ეროვნული ეკონომიკის განვითარებაზე. ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობის არაეკონომიკურ ფაქტორებს შესაძლოა მივაკუთვნოთ: პოლიტიკური პროცესები, საზოგადოების ჩართულობა სახელმწიფოს მართვის მნიშვნელოვან საკითხებში და განათლების დონე.²⁶

თანამედროვე სამყაროში, არსებული ეკონომიკური განვითარების ფონზე, მეტად მნიშვნელოვან პირობას წარმოადგენს საბაზრო ეკონომიკის თეორიული და პრაქტიკული ასპექტების განსაზღვრა და განსაზღვრული ფუნქციების ჩამოყალიბება, რათა მაქსიმალური სიზუსტით მოხდეს მისი როლის შეფასება სახელმწიფოს ცხოვრებაში, ეკონომიკური განვითარების პირობებში.

საქართველოს მთავრობის ეკონომიკური პოლიტიკა კერძო სექტორის კონკურენტუნარიანობას ეკონომიკის განვითარების უმნიშვნელოვანეს მამომრავებელ ძალად მიიჩნევს. კონკურენციის არსებობა, როგორც შიდა, ისე გარე ბაზრებზე, ეკონომიკის წარმატებული ფუნქციონირების აუცილებელი პირობაა.

თუ ეკონომიკური პოლიტიკის საკითხთან მიმართებაში კონკურენციის როლსა და კრიტერიუმებზე ვისაუბრებთ და ერთგვარ შეჯამებას მოვახდენთ, შეიძლება ითქვას, რომ საბაზრო ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობა წარმოადგენს სახელმწიფოს მხრიდან ბიზნეს სექტორისათვის ისეთი პირობებისა და გარემოს შექმნას, რომელიც მისცემს მათ შესაძლებლობას თავისუფალი მოქმედებისა და მოთხოვნადი, კონკურენტუნარიანი საქონლის შექმნისა და წარმოებისა. ამ მიმართულებით დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობის მატარებელი იქნება, მოხდეს ბაზრის კვლევა, როგორც შიდა ისე მსოფლიო, რომ უკეთესად იქნეს შესწავლილი არსებული გამოწვევები.

ამჟამინდელი სურათი მოწმობს იმას, რომ საქართველო აქტიურად ცდილობს გაიზიაროს წარმატებული პრაქტიკა. ამის დასტურია ის

²⁶ ხადური ნ, „საქართველოს ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობის ანალიზი და პესპექტივები“. თბ.2010. გვ.23

რეფორმები, რაც გატარდა ბოლო რამდენიმე წლის განმავლობაში. ამით საქართველოს ეკონომიკამ მნიშვნელოვანი პროგრესი განიცადა. გარდა გატარებული ცვლილებებისა, მოხდა იმ პროცედურათა გამარტივება, რასაც ბიუროკრატიული პროცესების შემცირება ჰქვია. ეს კი ერთგვარად წაახალისებს სახელმწიფოს ეკონომიკური პოლიტიკის წარმატებით განხორციელებას.

სტრატეგიის ძირითადი ამოცანაა აღმოფხვრას ის ბარიერები, რომლებიც აფერხებს კერძო სექტორის მწარმოებლურობის და შესაბამისად, მისი კონკურენტუნარიანობის სტაბილურ ზრდას. „საქართველოსა და ევროკავშირის შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმება“, რომლის განუყოფელი ნაწილია ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის ჩამოყალიბება, მიზნად ისახავს ევროკავშირის შიდა ბაზარზე საქართველოს ეტაპობრივ ეკონომიკურ ინტეგრაციას და ახალ პერსპექტივებს ქმნის ქართული კერძო სექტორის კონკურენტუნარიანობის ასამაღლებლად. აღნიშნული პროცესი ითვალისწინებს ვაჭრობის სფეროს მარეგულირებელი კანონმდებლობისა და ინსტიტუტების ეტაპობრივ დაახლოებას ევროკავშირის შესაბამის რეგულაციებთან და სისტემებთან. შესაბამისად, საქართველოს საქონელს და მომსახურებას გზა გაეხსნება ევროკავშირის შიდა ბაზარზე, შეიქმნება ქვეყნის საექსპორტო პოტენციალის მაქსიმალურად გამოყენების საფუძველი, მოიმატებს ქვეყნის საინვესტიციო მიმზიდველობა და გაიზრდება ქვეყანაში ინვესტიციების მოზიდვის ახალი შესაძლებლობები

დასკვნა. მიუხედავად არსებული სიმძნელებისა, შეიძლება ითქვას, რომ ათწლეულის მანძილზე საქართველოში განხორციელებულმა ეკონომიკურმა პოლიტიკამ, ქვეყანაში მიმდინარე სხვა დადებით ეკონომიკურ და პოლიტიკურ ტენდენციებთან ერთად, მნიშვნელოვანწილად შეუწყო ხელი სტაბილური ეკონომიკური გარემოს ჩამოყალიბებას, რაც გამოიხატა განუზრელი ეკონომიკური ზრდით.

რეკომენდაციები, რომელიც მზადდება მსოფლიოს ეკონომისტთა და ექსპერტთა მხრიდან, ერთმნიშვნელოვნად მიანიშნებს იმაზე, რომ სოციალური მიდგომები ეკონომიკური პოლიტიკის განვითარებისათვის მთავარი განმაპირობებელი ფაქტორია და რომ სახელმწიფოებმა უნდა მიმართონ თავისუფალ სავაჭრო ეკონომიკის პოლიტიკას უფრო ლიბერალიზაციის პირობებში, რათა მოხდეს მეწარმეთათვის შესაბამისი

გარემოს შექმნა და ეკონომიკური პოლიტიკა ხასიათდებოდა პროდუქციის მრავალფეროვნებით და გამოირჩეოდა კონკურენტუნარიანი გარემოთი.

უნდა ითქვას, რომ საკანონმდებლო ბაზის რეგულირება, ჯანსაღი კონკურენტუნარიანი გარემო, თავისუფალი სავაჭრო ურთიერთობები და მდგრადი ეკონომიკური განვითარების პოლიტიკა, საბოლოო ჯამში შექმნის იმ კომპლექსურ მოდელს, რომელსაც შეუძლია მოახდინოს ეკონომიკური პოლიტიკის როლის პრაქტიკაში წარმატებით გაზიარება და გადმოტანა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. მიმდინარე ეკონომიკური ტენდენციები; <http://www.economy.ge> უკანასკნელად გადამოწმდა 20.01.2020
2. საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიის „საქართველო 2020“ <http://www.economy.ge> უკანასკნელად გადამოწმდა 20.01.2020